

СЕКЦІЯ 6. КРИМІНАЛЬНА ЮСТИЦІЯ В УМОВАХ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-501-6-97>

ДЕЯКІ ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ МІЖНАРОДНО-ПРАВОВИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ УКРАЇНИ У ЗВ'ЯЗКУ З РАТИФІКАЦІЄЮ КОНВЕНЦІЇ РАДИ ЄВРОПИ ПРО ПРАВОПОРУШЕННЯ, ПОВ'ЯЗАНІ З КУЛЬТУРНИМИ ЦІННОСТЯМИ

Акімов Михайло Олександрович
*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри кримінального права,
Національна академія внутрішніх справ
м. Київ, Україна*

Закон України від 25 лютого 2025 року № 4261-IX «Про ратифікацію Конвенції Ради Європи про правопорушення, пов'язані з культурними цінностями» [1] має набути чинності одночасно із законами України про внесення змін до деяких законів України у зв'язку з ратифікацією Конвенції Ради Європи про правопорушення, пов'язані з культурними цінностями (законопроект реєстр. № 12309 від 12 грудня 2024 року [2]) та про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення та Кримінального кодексу України у зв'язку з ратифікацією Конвенції Ради Європи про правопорушення, пов'язані з культурними цінностями (законопроект реєстр. № 12310 від 12 грудня 2024 року [3]).

З огляду на потребу належної імплементації до Кримінального кодексу (далі – КК) України [4] положень Конвенції Ради Європи про правопорушення, пов'язані з культурними цінностями [5], далі – Конвенція РЄ, законопроект реєстр. № 12310 від 12 грудня 2024 року (далі – законопроект 12310) становить інтерес і з наукової, і з практичної точки зору. Які ж саме зміни і доповнення пропонує внести суб'єкт права на законодавчу ініціативу?

У частині першій статті 193 КК України (в редакції законопроекту 12310) предмет кримінально протиправного діяння характеризується як чуже майно або скарб, які «становлять культурну цінність відповідно до закону». Оскільки одночасно поняття «культурна цінність» пропонується викласти у новій редакції в Законі України від 21 вересня

1999 року № 1068-XIV «Про вивезення, ввезення та повернення культурних цінностей» [6], і саме воно матиме вищу юридичну силу та підлягатиме застосуванню, а також з огляду на те, що це поняття також використовується у статтях 298 та 298-1 КК України, уявляється за доцільне (з урахуванням вимог законодавчої техніки) замість словосполучення «відповідно до закону» доповнити статтю 193 КК України такою приміткою: «Для цілей цієї статті і статей 201, 298 та 298-1 цього Кодексу під культурними цінностями розуміються об'єкти, визначені статтею 1 Закону України «Про вивезення, ввезення та повернення культурних цінностей»», одночасно виключивши абзац другий примітки до статті 298 КК України (в редакції в редакції законопроекту 12310).

Також згідно законопроекту 12310 передбачається змінити назву статті 298 КК України та формулювання передбачених нею кримінально караних діянь у такий спосіб, що вони не узгоджуватимуться між собою; при цьому в переліку можливих форм вчинення об'єктивної сторони посягання, визначеному частиною першою, відсутні «підводні роботи», що наявні в назві статті. Для уникнення подібних неузгодженостей, на нашу думку, цілком прийнятно викласти назву статті у такій редакції: «Порушення законодавства про археологічну та культурну спадщину», а конкретні форми цих порушень детально викласти у відповідних частинах статті 298 КК України згідно положень Конвенції РЄ.

Далі, при криміналізації в рамках частини другої статті 298-1 КК України (в редакції законопроекту 12310) умисного знищення, руйнування або пошкодження об'єктів культурної спадщини, їх частин або культурних цінностей в частині третій цієї ж статті відсутня згадка про такі предмети діяння як документи та унікальні документи Національного архівного фонду. Останні за визначенням не є тотожними поняттям «культурні цінності» та «об'єкт культурної спадщини». Для уникнення неповної криміналізації убачається за доцільне відповідним чином доповнити запропоновану редакцію частини третьої статті 298-1 КК України (в редакції законопроекту 12310).

Нарешті, пропонуючи зміни до певних статей КК України, суб'єкт права на законодавчу ініціативу чомусь залишає поза увагою той факт, що чинні формулювання кримінально протиправних діянь у частинах першій та другій статті 298 КК України викладені відповідно до положень статті 43 Закону України від 08 червня 2000 року № 1805-III «Про охорону культурної спадщини» [7], до якого внесення жодних змін і доповнень законопроектами 12309 та 12310 не передбачається. Відтак у разі прийняття останніх може виникнути ситуація, коли

законодавство про охорону культурної спадщини та законодавство про кримінальну відповідальність не відповідатимуть одне одному в частині визначення конкретних посягань, що суперечитиме принципу юридичної визначеності, на обов'язковості дотримання якого неодноразово наголошували у своїх рішеннях Конституційний Суд України, Верховний Суд та Європейський суд з прав людини.

Підсумовуючи викладене, маємо висловити сподівання на те, що перераховані недоліки будуть взяті до уваги та усунуті.

Література:

1. Про ратифікацію Конвенції Ради Європи про правопорушення, пов'язані з культурними цінностями: Закон України від 25 лютого 2025 року № 4261-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4261-20#Text> (дата звернення: 18.04.2025).

2. Про внесення змін до деяких законів України у зв'язку з ратифікацією Конвенції Ради Європи про правопорушення, пов'язані з культурними цінностями : законопроект реєстр. № 12309 від 12 грудня 2024 року. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billinfo/Bills/Card/45439> (дата звернення: 18.04.2025).

3. Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення та Кримінального кодексу України у зв'язку з ратифікацією Конвенції Ради Європи про правопорушення, пов'язані з культурними цінностями : законопроект реєстр. № 12310 від 12 грудня 2024 року. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billinfo/Bills/Card/45440> (дата звернення: 18.04.2025).

4. Кримінальний кодекс України : Закон України від 05 квітня 2001 року № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення: 18.04.2025).

5. Конвенція Ради Європи про правопорушення, пов'язані з культурними цінностями : учинена в м. Нікосія 19 травня 2017 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_006-17#Text (дата звернення: 18.04.2025).

6. Про вивезення, ввезення та повернення культурних цінностей : Закон України від 21 вересня 1999 року № 1068-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1068-14#Text> (дата звернення: 18.04.2025).

7. Про охорону культурної спадщини : Закон України від 08 червня 2000 року № 1805-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1805-14#Text> (дата звернення: 18.04.2025).